

Zbigniew Leśniewski

płk, dr hab., Akademia Sztuki Wojennej Warszawa
ORCID: 0000-0003-1694-4834

Formy szkolenia obronnego a ćwiczenia Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej

Wprowadzenie

Motywytem przewodnim niniejszego artykułu jest klasyczne łacińskie przysłowie: *si vis pacem, para bellum* – jeśli chcesz pokoju, przygotuj się do wojny. Jednak w przełożeniu na teraźniejsze funkcjonowanie Rzeczypospolitej Polskiej przedmiotowe przygotowanie dotyczy jej stanów bezpieczeństwa, a szczególnie stanu kryzysu i stanu wojny, bądź w zgodzie z Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej stanów nadzwyczajnych, mających zastosowanie w sytuacjach szczególnych dla Polski zagrożeń¹. W detalach chodzi tu o:

- stan klęski żywiołowej, mający na celu zapobieżenie i usunięcie skutków katastrof naturalnych lub awarii technicznych noszących znamiona klęski żywiołowej²;
- stan wyjątkowy, wprowadzany w razie zagrożenia konstytucyjnego ustroju państwa, bezpieczeństwa obywateli lub porządku publicznego³;
- stan wojenny, wprowadzany w razie zewnętrznego zagrożenia państwa, zbrojnej napaści na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej lub gdy z umowy międzynarodowej wynika zobowiązanie do wspólnej obrony przeciwko agresji⁴.

¹ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., Dz.U. z dnia 16 lipca 1997 r. Nr 78, poz. 483, art. 228.

² *Ibidem*, art. 230.

³ *Ibidem*, art. 232.

⁴ *Ibidem*, art. 229.

Przygotowanie się do takich zdarzeń powinno dotyczyć nie tylko dedykowanych struktur, narzędzi, instytucji i organizacji państwa polskiego, ale być powszechne. To zaś jest treścią wielu dociekań naukowych, w tym dwóch problemów badawczych odzwierciedlonych w niniejszym artykule, a pytających, jak przebiega przygotowanie administracji rządowej i samorządowej do działania na wypadek wystąpienia zagrożeń bezpieczeństwa oraz jakie są związki między tym przygotowaniem, a szkoleniem Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej (SZ RP) – narzędziem do zapewnienia polskiego bezpieczeństwa militarnego.

Właściwej odpowiedzi poszukiwano, stosując teoretyczne metody badawcze oraz elementy metody monograficznej, tj. posługując się techniką analizy dokumentów oraz interpretacji zapisów polskiego prawodawstwa, w rezultacie dokonując pewnego ułożenia – ustrukturyzowania – treści.

Szkolenie obronne

Odnosząc się do treści polskiego prawodawstwa z zakresu bezpieczeństwa militarnego, na początku trzeba wrócić do wspomnianej już ustawy zasadniczej, Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, w której zapisano m.in., że:

- 1) Rzeczpospolita Polska jest dobrem wspólnym wszystkich obywateli⁵;
- 2) Rzeczpospolita Polska strzeże niepodległości i nienaruszalności swojego terytorium, zapewnia wolności i prawa człowieka i obywatela oraz bezpieczeństwo obywateli⁶;
- 3) obowiązkiem obywatela polskiego jest wierność Rzeczypospolitej Polskiej oraz troska o dobro wspólne⁷;
- 4) obowiązkiem obywatela polskiego jest obrona Ojczyzny⁸.

Ustawa o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej rozwija te kwestie poprzez następujące przepisy:

- 1) obrona Ojczyzny jest sprawą i obowiązkiem wszystkich obywateli Rzeczypospolitej Polskiej⁹;
- 2) umacnianie obronności Rzeczypospolitej Polskiej, przygotowanie ludności i mienia narodowego na wypadek wojny oraz wykonywanie innych zadań w ramach powszechnego obowiązku obrony należy do wszystkich organów władzy i administracji rządowej oraz innych organów i instytucji państwowych, organów samorządu terytorialnego, przedsiębiorców i innych jednostek organizacyjnych, organizacji społecznych, a także do każdego obywatela w zakresie określonym w ustawach, bądź szerzej w polskim prawie¹⁰;

⁵ *Ibidem*, art. 1.

⁶ *Ibidem*, art. 5.

⁷ *Ibidem*, art. 82.

⁸ *Ibidem*, art. 85, pkt. 1.

⁹ Ustawa z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej, Dz.U. 2019 poz. 1541, art. 1.

¹⁰ *Ibidem*, art. 2.

3) Rada Ministrów określa organizację szkolenia obronnego w państwie, podmioty objęte tym szkoleniem, zadania w zakresie planowania i realizacji tego szkolenia oraz właściwość organów w tych sprawach¹¹.

W Rozporządzeniu Rady Ministrów w sprawie szkolenia obronnego zapisano, że składają nań się zajęcia teoretyczne i praktyczne, w tym wyższe kursy obronne łączące oba elementy¹². Szkolenie obronne może być prowadzone w szkołach wyższych, w tym w uczelniach wojskowych, ośrodkach doskonalenia zawodowego lub innych placówkach dysponujących infrastrukturą i kadrą dydaktyczną niezbędną do jego realizacji¹³.

Zajęcia teoretyczne polegają na zapoznaniu osób szkolonych z:

- 1) ogólnymi założeniami dotyczącymi bezpieczeństwa i obronności państwa,
- 2) podstawami prawnymi realizacji zadań obronnych,
- 3) organizacją i zasadami funkcjonowania systemu obronnego państwa,
- 4) sposobem realizacji zadań obronnych ustalonych dla uczestników szkolenia lub zadaniami obronnymi określonymi dla danego stanowiska pracy¹⁴.

Zajęcia praktyczne polegają na:

- 1) zgrywaniu wybranych elementów systemu obronnego państwa na poszczególnych poziomach administracji publicznej, w tym systemu kierowania obronnością,
- 2) nabywaniu przez osoby szkolone praktycznych umiejętności wykonywania czynności wynikających z ustalonych dla nich lub dla danego stanowiska pracy zadań obronnych,
- 3) kształtowaniu umiejętności współdziałania w realizacji zadań obronnych jednostek organizacyjnych administracji publicznej i przedsiębiorców, na których nałożono zadania obronne, na wszystkich poziomach administracji publicznej,
- 4) kształtowaniu umiejętności współdziałania organów i jednostek organizacyjnych wykonujących zadania obronne z dowództwami i jednostkami organizacyjnymi Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej i wojsk sojusznicznych¹⁵.

Wyższe kursy obronne polegają w szczególności na zapoznaniu osób szkolonych ze strategicznymi zagadnieniami bezpieczeństwa narodowego, funkcjonowaniem systemu obronnego państwa oraz kształtowaniu postaw patriotyczno-obronnych. Organizatorem tego typu kursów realizowanych w cyklu rocznym jest Minister Obrony Narodowej¹⁶.

Formami zajęć praktycznych są ćwiczenia obronne, w szczególności międzynarodowe, krajowe, regionalne, działowe, kompleksowe, centralne, wojewódzkie, kompleksowe wojewódzkie, samorządowe wojewódzkie, powiatowe, miejskie oraz gminne, a także gry i treningi. Do realizacji zajęć praktycznych włącza się elementy

¹¹ *Ibidem*, art. 6 ust 2 pkt 9.

¹² Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 8 października 2015 r. w sprawie szkolenia obronnego, Dz.U. poz. 1829, § 2.2.

¹³ *Ibidem*, § 4.

¹⁴ *Ibidem*, § 3.1.

¹⁵ *Ibidem*, § 3.2.

¹⁶ *Ibidem*, § 3.5, 10.1.2a.

infrastruktury przewidywane do wykorzystania podczas podwyższania gotowości obronnej państwa i w czasie wojny¹⁷.

Ćwiczenia międzynarodowe organizowane są przez Prezesa Rady Ministrów (PRM), nie rzadziej niż raz na sześć lat, służą doskonaleniu zasad współdziałania z organizacjami międzynarodowymi¹⁸.

Ćwiczenia krajowe także organizowane są przez Prezesa Rady Ministrów, nie rzadziej niż raz na sześć lat, służą zgrywaniu systemu obronnego państwa, w tym procedur kierowania obroną państwa oraz doskonaleniu współdziałania i wymiany informacji między organami i podmiotami wchodzącymi w skład systemu obronnego państwa¹⁹.

Ćwiczenia regionalne organizowane są przez Ministra Obrony Narodowej nie rzadziej niż raz na sześć lat, służą zgrywaniu wybranych elementów systemu obronnego państwa oraz współdziałania organów administracji publicznej różnych szczebli i przedsiębiorców w realizacji zadań obronnych²⁰.

Ćwiczenia działowe, organizowane przez ministrów w ramach kierowanych działów administracji rządowej nie rzadziej niż raz na trzy lata, służą sprawdzeniu przyjętych w dziale administracji rządowej rozwiązań w ramach przygotowań obronnych oraz doskonaleniu procedur kierowania wybranymi obszarami przygotowań obronnych²¹.

Ćwiczenia kompleksowe również są organizowane przez ministrów w ramach kierowanych działów administracji rządowej, nie rzadziej niż raz na sześć lat, służą wszechstronnemu zgrywaniu systemu obronnego państwa w dziale lub działach administracji rządowej²².

Ćwiczenia centralne organizują osoby pełniące funkcje centralnych organów administracji rządowej, kierownicy jednostek organizacyjnych podległych Prezesowi Rady Ministrów lub przez niego nadzorowanych a wskazanych przez Prezesa Rady Ministrów, kierownicy jednostek organizacyjnych podległych ministrom kierującym działami administracji rządowej lub przez nich nadzorowanych a wskazanych przez ministrów, a także kierownicy jednostek organizacyjnych obsługujących Prezesa Rady Ministrów. Ćwiczenia te odbywają się nie rzadziej niż raz na trzy lata i służą doskonaleniu procedur kierowania realizacją wybranych obszarów przygotowań obronnych oraz współdziałania z innymi organami administracji publicznej²³.

Ćwiczenia wojewódzkie, organizowane są przez wojewodów nie rzadziej niż raz na trzy lata, służą sprawdzeniu przyjętych w województwie rozwiązań w ramach przygotowań obronnych oraz doskonaleniu procedur kierowania wybranymi obszarami przygotowań obronnych²⁴.

¹⁷ *Ibidem*, § 3.3.

¹⁸ *Ibidem*, § 10.1.1a, 2.1.

¹⁹ *Ibidem*, § 10.1.1b, 2.1.

²⁰ *Ibidem*, § 10.1.2b, 2.1.

²¹ *Ibidem*, § 10.1.3b, 2.2.

²² *Ibidem*, § 10.1.3c, 2.1.

²³ *Ibidem*, § 10.1.4b, 2.2.

²⁴ *Ibidem*, § 10.1.5b, 2.2.

Ćwiczenia kompleksowe wojewódzkie, również organizowane przez wojewodów nie rzadziej niż raz na sześć lat, służą wszechstronnemu zgrywaniu systemu obronnego państwa w województwie²⁵.

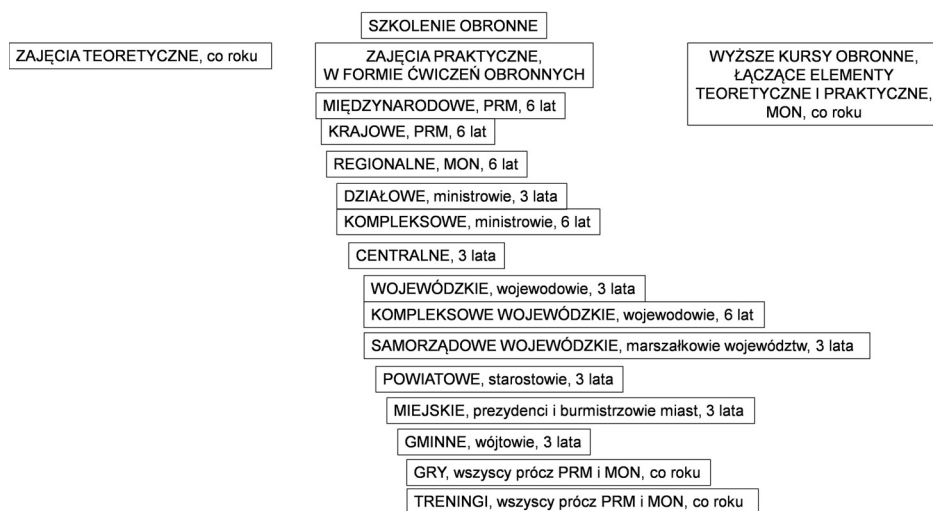
Samorządowe ćwiczenia wojewódzkie, organizowane przez marszałków województw nie rzadziej niż raz na trzy lata, służą sprawdzeniu przyjętych rozwiązań w ramach przygotowań obronnych oraz doskonaleniu procedur kierowania wybranymi obszarami przygotowań obronnych²⁶.

Ćwiczenia powiatowe, miejskie oraz gminne, organizowane odpowiednio przez starostów, prezydentów i burmistrzów miast, a także wójtów nie rzadziej niż raz na trzy lata, służą sprawdzeniu przyjętych rozwiązań w ramach przygotowań obronnych oraz doskonaleniu procedur kierowania wybranymi obszarami przygotowań obronnych²⁷.

Prócz Prezesa Rady Ministrów i Ministra Obrony Narodowej to wskazane wyżej osoby funkcyjne są organizatorami zajęć teoretycznych oraz gier i treningów realizowanych w cyklu rocznym²⁸.

Tak zapisane treści Rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie szkolenia obronnego można zobrazowano na rys. 1, tworząc w ten sposób układ form dydaktycznych szkolenia obronnego, uwzględniający ich organizatorów, częstotliwość oraz pewną hierarchię.

Rysunek 1. Formy szkolenia obronnego

Źródło: opracowanie własne na podstawie Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 8 października 2015 r. w sprawie szkolenia obronnego, Dz.U. poz. 1829, § 2.2–§ 10.

²⁵ *Ibidem*, § 10.1.5c, 2.1.

²⁶ *Ibidem*, § 10.1.6b, 2.2.

²⁷ *Ibidem*, § 10.1.7b, 2.2.

²⁸ *Ibidem*, § 10.1.3a, 4a, 5a, 6a, 7a.

Zasadniczymi dokumentami zawierającymi te przedsięwzięcia są *programy szkolenia obronnego*²⁹, sporządzane:

- przez ministrów kierujących działami administracji rządowej, osoby pełniące funkcje centralnych organów administracji rządowej, kierowników jednostek podległych Prezesowi Rady Ministrów lub przez niego nadzorowanych, kierowników jednostek organizacyjnych obsługujących Prezesa Rady Ministrów i wojewodów na sześcioletni okres planistyczny z ich aktualizacją co dwa lata³⁰;
- przez marszałków województw, starostów, prezydentów i burmistrzów miast, a także wójtów na trzyletni okres planistyczny z ich aktualizacją co dwa lata³¹.

Wskazane osoby funkcyjne rozwijają zapisy niniejszych programów i konkretyzują w *rocznych planach szkolenia obronnego*³². Dodatkowo plany te uzgadnianie są z koordynatorami szkolenia³³, którą to rolę pełnią:

- Prezes Rady Ministrów za pośrednictwem Ministra Obrony Narodowej w odniesieniu do szkolenia organizowanego przez ministrów kierujących działami administracji rządowej, osoby pełniące funkcje centralnych organów administracji rządowej i kierowników jednostek organizacyjnych podległych Prezesowi Rady Ministrów lub przez niego nadzorowanych, kierowników jednostek organizacyjnych obsługujących Prezesa Rady Ministrów, wojewodów³⁴;
- ministrowie w odniesieniu do szkolenia organizowanego w kierowanych przez nich działach administracji rządowej, w tym przez osoby pełniące funkcje centralnych organów administracji rządowej i kierowników jednostek organizacyjnych podległych ministrom lub przez nich nadzorowanych³⁵;
- wojewodowie w odniesieniu do szkolenia organizowanego przez marszałków województw, starostów, prezydentów i burmistrzów miast oraz wójtów³⁶.

W tym miejscu trzeba dodać, że Prezes Rady Ministrów we wskazanym zakresie wydaje co dwa lata na sześcioletni okres planistyczny, rozpoczynający się w roku nieparzystym, *wytyczne do szkolenia obronnego dla organizatorów szkolenia obronnego*, zaś pozostali koordynatorzy sporządzają i przekazują takie wytyczne co roku³⁷.

Szkolenie obronne może być prowadzone w wymiarze cywilno-wojskowym poprzez łączenie przedsięwzięć szkoleniowych organizatorów szkolenia obronnego z propozycjami szkoleń Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej, w których przewiduje się udział struktur pozamilitarnych³⁸.

²⁹ *Ibidem*, § 8.2.

³⁰ *Ibidem*, § 11.1a.

³¹ *Ibidem*, § 11.1b.

³² *Ibidem*, § 8.3, 11.2.

³³ *Ibidem*, § 13.2.

³⁴ *Ibidem*, § 13.1.1.

³⁵ *Ibidem*, § 13.1.2.

³⁶ *Ibidem*, § 13.1.3.

³⁷ *Ibidem*, § 13.2., 3, 8.1.

³⁸ *Ibidem*, § 5.

Typologia ćwiczeń wojskowych

Wojskowa, doktrynalna odpowiedź w tym względzie to część szkolenia w układzie narodowym o nazwie ćwiczenia Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej z pozamilitarnymi strukturami obronnymi państwa, systemem niemilitarnym³⁹. Według wojskowych normatywów przedmiotowe struktury tworzą: administracja rządowa, samorząd terytorialny oraz inne podmioty i instytucje państwowe, a także przedsiębiorcy, na których nałożono obowiązek realizacji zadań na rzecz obronności państwa. Omawiany system niemilitarny realizuje zadania obejmujące: zapewnienie sprawnego i bezpiecznego funkcjonowania państwa, zasilanie zasobami ludzkimi i materiałowymi Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej oraz jednostek organizacyjnych odpowiedzialnych za bezpieczeństwo wewnętrzne państwa, a także zadania wynikające z obowiązków państwa gospodarza, zapewnienie ochrony i zabezpieczenie podstawowych potrzeb bytowych ludności oraz tworzenie warunków do jej przetrwania. Zadania te organy administracji rządowej i samorządu terytorialnego ujmują w stosownych *planach operacyjnych*.

Wspólne szkolenie organów dowodzenia Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej i pozamilitarnych struktur obronnych państwa jest zasadniczą formą zgrywania systemu obronnego państwa lub jego wybranych elementów, ze szczególnym uwzględnieniem systemu kierowania bezpieczeństwem narodowym. Zazwyczaj odbywa się to w ramach ćwiczeń obronnych ujmowanych w *programach ćwiczeń*, zaś celem udziału organów dowodzenia Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej jest kształtowanie wiedzy i umiejętności w zakresie określania potrzeb wsparcia na rzecz operacji oraz nabywanie przez dowódców praktycznych umiejętności ich wykorzystywania.

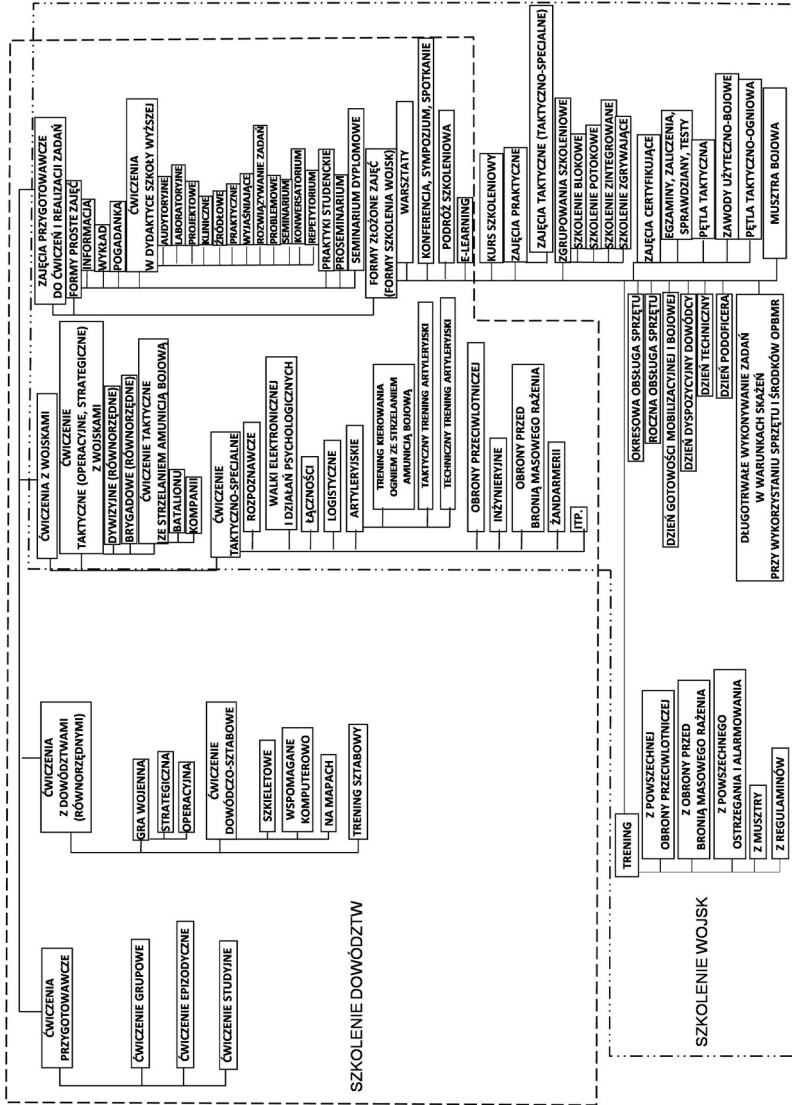
Z rozważań czynionych nad dokumentami konstytuującymi system szkolenia Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej wnioskować można o obfитоści stosowanych tu form dydaktycznych wraz ze stosownymi, konkretnymi i szczegółowymi ich definicjami. Mimo to klasyfikacja tych form uwzględniająca kryterium złożoności nie jest jednoznaczna. Typy wojskowych form dydaktycznych w zgrubnym podziale na zajęcia i ćwiczenia zawarto w rys. 2, będącej wyrazem autorskiego podejścia w tym zakresie.

Ze względu na ograniczenia treściowe i interes tematyczny charakterystyka zostanie zawężona do ćwiczeń. Wskazać należy, że stosunkowo prostymi ćwiczeniami wojskowymi są ćwiczenia przygotowawcze, czyli grupa form dydaktycznych w postaci ćwiczeń doskonalących, w których głównym podmiotem szkolenia są żołnierze dowództw⁴⁰. Ćwiczenia przygotowawcze podzielono na: ćwiczenia grupowe, ćwiczenia epizodyczne, ćwiczenia studyjne.

³⁹ *Organizacja szkolenia dowództw i sztabów DD/7.1(A)*, Ministerstwo Obrony Narodowej Sztab Generalny Wojska Polskiego, Warszawa 2010, s. 19–20.

⁴⁰ *Instrukcja o przygotowaniu i prowadzeniu ćwiczeń z dowództwami, sztabami i wojskami w Siłach Zbrojnych RP DD/7.1.1(A)*, op. cit., s. 6, 15.

Rysunek 2. Formy dydaktyczne stosowane w Silach Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Doktryny szkolenia Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej DD/7(A)*, Ministerstwo Obrony Narodowej – Sztab Generalny Wojska Polskiego, Warszawa 2010, s. 20, 23–24, 26–27; *Instrukcja o działalności szkoleniowo-metodycznej*, Ministerstwo Obrony Narodowej – Sztab Generalny Wojska Polskiego, Warszawa 2009, s. 29–34, 45; *Instrukcja o przygotowaniu i prowadzeniu ćwiczeń z dowództwami, sztabami i wojskami w Siłach Zbrojnych RP DD/7.1.1(A)*, Ministerstwo Obrony Narodowej – Sztab Generalny Wojska Polskiego, Warszawa 2010, s. 6–17; *Organizacja szkolenia dowództw i sztabów DD/7.1(A)*, Ministerstwo Obrony Narodowej – Sztab Generalny Wojska Polskiego, Warszawa 2010, s. 9; *Program szkolenia pododdziałów zawodowych wojsk pancernych, zmechanizowanych i zmotoryzowanych*, Dowództwo Generalne Rodzajów Sił Zbrojnych, Warszawa 2016, s. 16–20, 175–178.

Ćwiczenie grupowe to forma ćwiczenia, która z organizacyjnego punktu widzenia jest najprostszą i najmniej kosztowną⁴¹. Stosowana jest w indywidualnym, profesjonalnym szkoleniu – kształceniu oficerów dowództw, szczególnie niższych szczebli dowodzenia, a także w uczelniach i ośrodkach kształcenia kadry dowódczej. Istotą ćwiczenia grupowego jest to, że wszyscy szkoleni występują w jednej roli (np. oficera operacyjnego, rozpoznania, wsparcia itp.) i rozwiązują te same zadania: problemy operacyjno-taktyczne na tle jednolitej sytuacji bojowej.

Ćwiczenie epizodyczne lub inaczej trening sytuacyjny jest typem ćwiczenia przygotowawczego stosowanego w praktycznym szkoleniu dowództw na wszystkich poziomach i szczeblach dowodzenia w terenie z wykorzystaniem środków dowodzenia⁴². Istotą ćwiczeń epizodycznych jest realizowanie określonego zadania przez osoby funkcyjne w pełnym składzie, ale w ograniczonej, epizodycznej sytuacji.

Ćwiczenie studyjne to taka forma szkolenia, która angażować będzie niewielką liczbę uczestników, szczególnie dowódców określonych szczebli⁴³. Istotą tego typu ćwiczeń powinno być profesjonalne przygotowanie szkolonych do praktycznego rozwiązywania problemów operacyjnych i taktycznych.

Kolejnym dużym zbiorem wojskowych form dydaktycznych są ćwiczenia z dowództwami, zwane też ćwiczeniami dowództw. Wśród nich wyróżniono: gry wojenne, ćwiczenia dowódczo-sztabowe, treningi sztabowe⁴⁴.

Gra wojenna to najwyższa forma ćwiczeń prowadzonych na strategicznych i operacyjnych poziomach i szczeblach dowodzenia sił zbrojnych⁴⁵. Stąd też podział na strategiczną i operacyjną grę wojenną.

Według Jarosława Wołęjszo strategiczna gra wojenna to forma szkolenia, mająca na celu doskonalenie dowództw, a właściwie organów dowodzenia poziomu polityczno-militarnego, tj. Ministerstwa Obrony Narodowej, Sztabu Generalnego Wojska Polskiego (SGWP), centralnych i terenowych organów administracji państwowej oraz centralnych i terenowych organów zarządzania i kierowania ogniwami pozamilitarnymi⁴⁶.

Operacyjna gra wojenna jest natomiast typem ćwiczenia służącym do jednoczesnego szkolenia etatowych dowództw poziomu operacyjnego, często w realnych

⁴¹ *Ibidem*, s. 15; *Instrukcja o przygotowaniu i prowadzeniu ćwiczeń z dowództwami, sztabami i wojskami w Siłach Zbrojnych RP (DD/7.1.1)*, Ministerstwo Obrony Narodowej, Warszawa 2004, s. 27–28.

⁴² *Instrukcja o przygotowaniu i prowadzeniu ćwiczeń z dowództwami, sztabami i wojskami w Siłach Zbrojnych RP DD/7.1.1(A)*, op. cit., s. 15–16; *Instrukcja o przygotowaniu i prowadzeniu ćwiczeń z dowództwami, sztabami i wojskami w Siłach Zbrojnych RP (DD/7.1.1)*, op. cit., s. 30.

⁴³ *Instrukcja o przygotowaniu i prowadzeniu ćwiczeń z dowództwami, sztabami i wojskami w Siłach Zbrojnych RP DD/7.1.1(A)*, op. cit., s. 16; *Instrukcja o przygotowaniu i prowadzeniu ćwiczeń z dowództwami, sztabami i wojskami w Siłach Zbrojnych RP (DD/7.1.1)*, op. cit., s. 31.

⁴⁴ J. Wołęjszo, *Metodyka przygotowania i prowadzenia ćwiczeń z dowództwami*, Akademia Obrony Narodowej, Warszawa 2005, s. 33; *Instrukcja o przygotowaniu i prowadzeniu ćwiczeń z dowództwami, sztabami i wojskami w Siłach Zbrojnych RP DD/7.1.1(A)*, op. cit., s. 6; *Instrukcja o przygotowaniu i prowadzeniu ćwiczeń z dowództwami, sztabami i wojskami w Siłach Zbrojnych RP (DD/7.1.1)*, op. cit., s. 7.

⁴⁵ *Instrukcja o przygotowaniu i prowadzeniu ćwiczeń z dowództwami, sztabami i wojskami w Siłach Zbrojnych RP DD/7.1.1(A)*, op. cit., s. 6–8.

⁴⁶ J. Wołęjszo, *Metodyka przygotowania i prowadzenia ćwiczeń...*, s. 33–34.

warunkach terenowych, z wykorzystaniem etatowych środków dowodzenia⁴⁷.

Ćwiczenia dowódczo-sztabowe są typem ćwiczeń prowadzonych z dowództwami (równorzędnymi) w Siłach Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej⁴⁸. Obejmują one również wszystkie wojskowe struktury organizacyjne, które spełniają funkcje dowódcze bądź kierownicze, bez względu na charakter realizowanych zadań.

Ze względu na miejsce prowadzenia, strukturę organizacyjną, a także rozmach oraz ilość zaangażowanych sił i środków ćwiczenia dowódczo-sztabowe dzielą się na: ćwiczenia na mapach, wspomagane komputerowo i szkieletowe.

Ćwiczenia dowódczo-sztabowe szkieletowe są typem ćwiczeń stosowanych w szkoleniu praktycznym etatowych dowództw nie mniej niż dwóch szczebli dowodzenia w realnych warunkach terenowych, na realnych odległościach, z wykorzystaniem etatowych środków dowodzenia i łączności z podległymi wojskami w terenie.

Z kolei w ćwiczeniach dowódczo-sztabowych wspomaganych komputerowo do systemu symulacji komputerowej w rzeczywistym czasie wprowadzane są decyzje wypracowane przez ćwiczące dowództwa i doprowadzane do ćwiczących.

Natomiast ćwiczenia dowódczo-sztabowe na mapach polegają na szkoleniu dowództw i dowódców w planowaniu, koordynowaniu i realizacji zadań taktycznych. Dzięki zastosowaniu map są one dobrym narzędziem do szkolenia przed udziałem w innych, kosztowniejszych rodzajach ćwiczeń.

Treningi sztabowe to typ ćwiczeń wykorzystywany w szkoleniu dowództw wszystkich poziomów i szczebli dowodzenia od batalionu wzwyż⁴⁹. Istotą treningów sztabowych jest to, że szkoleni, np. oficerowie dowództwa, pod kierownictwem dowódcy lub zastępcy – innego wyznaczonego oficera, na tle określonej sytuacji operacyjnej, taktycznej wykonują, trenują określone czynności i zadania zgodnie z procedurami obowiązującymi na zajmowanych stanowiskach służbowych na rzecz racjonalnego wykonania zadań stojących przed zespołem lub sekcją, aż do osiągnięcia określonego, pożądanego stopnia ich opanowania.

Po charakterystyce ćwiczeń z dowództwami nadszedł czas na uczynienie tego samego w stosunku do ćwiczeń z wojskami, czyli najwyższej rangą grupy form dydaktycznych stosowanych w Wojsku Polskim, w których to podmiotem szkolenia są dowództwa i wojska⁵⁰. Wśród nich daje się zaobserwować pewne typy, o których poniżej.

Ćwiczenia taktyczne, operacyjne lub strategiczne z wojskami to najwyższa forma praktycznego szkolenia dowództw i wojsk, w ramach której ćwiczący, dążąc do wykonania określonego zadania bojowego, na tle umownych sytuacji taktycznej uczą się rozwiązywania problemów z zakresu przygotowania walki. Istota tych ćwiczeń polega na tym, że oprócz ćwiczących dowództw powinny brać w nich udział

⁴⁷ *Ibidem*, s. 34–35.

⁴⁸ *Ibidem*, s. 35–37.

⁴⁹ *Instrukcja o przygotowaniu i prowadzeniu ćwiczeń z dowództwami, sztabami i wojskami w Siłach Zbrojnych RP DD/7.1.1(A), op. cit.*, s. 10–12; *Instrukcja o przygotowaniu i prowadzeniu ćwiczeń z dowództwami, sztabami i wojskami w Siłach Zbrojnych RP (DD/7.1.1), op. cit.*, s. 17–20.

⁵⁰ *Instrukcja o przygotowaniu i prowadzeniu ćwiczeń z dowództwami, sztabami i wojskami w Siłach Zbrojnych RP DD/7.1.1(A), op. cit.*, s. 6; *Instrukcja o przygotowaniu i prowadzeniu ćwiczeń z dowództwami, sztabami i wojskami w Siłach Zbrojnych RP (DD/7.1.1), op. cit.*, s. 7.

wyznaczone oddziały, pododdziały oraz stosownie do ćwiczącego szczebla dowodzenia pododdziały rodzajów wojsk i logistyki w składzie umożliwiającym osiągnięcie założonych celów ćwiczenia. Dla zwiększenia realizmu ćwiczenia działania niećwiczących dowództw, sił przełożonego i sąsiadów powinny być podgrywane, zaś działania przeciwnika pozorowane przez pododdziały, grupy pozoracji.

Specyficznym typem ćwiczeń taktycznych są ćwiczenia taktyczne ze strzelaniem⁵¹. Są one najbardziej realistyczną formą szkolenia dowództw i wojsk w praktycznym dowodzeniu i kierowaniu ogniem, a właściwie rażeniem wszystkich środków rażenia w czasie przygotowania i prowadzenia walki. W tym względzie należy powiedzieć, że autorzy *Programu szkolenia pododdziałów zawodowych wojsk pancernych, zmechanizowanych i zmotoryzowanych* wyróżnili ćwiczenie taktyczne kompanii ze strzelaniem amunicją bojową oraz ćwiczenia taktyczne batalionu ze strzelaniem amunicją bojową⁵². Ćwiczenia te obejmują taktykę ogólną i taktykę rodzajów wojsk oraz wyszkolenie ogniowe, a także zgranie pododdziału do wykonywania zadań zgodnie z wojennym przeznaczeniem.

Ćwiczenia taktyczno-specjalne, np. łącznościowe, logistyczne, artyleryjskie, rozpoznawcze itp., to typ ćwiczenia, które należy stosować w szkoleniu bojowym pododdziałów i oddziałów do batalionu, dywizjonu rodzajów wojsk włącznie⁵³.

W *Instrukcji o przygotowaniu i prowadzeniu ćwiczeń z dowództwami, sztabami i wojskami w Siłach Zbrojnych RP DD/7.1.1(A)* zawarto także inną klasyfikację form ćwiczeń w oparciu o różne, wielorakie kryteria, co określono jako rodzaje ćwiczeń. Jednak z praktyki wynika, że nie są to samodzielne formy dydaktyczne, lecz epitety charakteryzujące wskazane wyżej typy ćwiczeń. Z tego względu, ale nadto z potrzeby ograniczenia artykułu, stosownej charakterystyki tu nie będzie.

Programowanie ćwiczeń Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej

Tak ujęte ćwiczenia, a szerzej: szkolenie Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej, prowadzone jest na trzech poziomach: polityczno-wojskowym, strategiczno-operacyjnym i taktycznym. Podczas realizacji szkolenia dowódcy (równorzędni) funkcjonujący na tych poziomach posiadają sprecyzowane zadania do wykonania. Wypośażeni są też w określone uprawnienia i ponoszą pełną odpowiedzialność za wyniki szkolenia⁵⁴.

Rozpatrując szczegóły w tej materii, warto jednak wskazać, że na poziomie polityczno-wojskowym treściami szkolenia są zagadnienia obejmujące problematykę rozwijania i doskonalenia zdolności systemu obronnego państwa z uwzględnieniem

⁵¹ *Instrukcja o przygotowaniu i prowadzeniu ćwiczeń z dowództwami, sztabami i wojskami w Siłach Zbrojnych RP DD/7.1.1(A)*, op. cit., s. 12–15.

⁵² *Program szkolenia pododdziałów zawodowych...*, op. cit., s. 156.

⁵³ *Instrukcja o przygotowaniu i prowadzeniu ćwiczeń z dowództwami, sztabami i wojskami w Siłach Zbrojnych RP DD/7.1.1(A)*, op. cit., s. 15.

⁵⁴ *Program ćwiczeń Sił Zbrojnych RP na lata 2019–2024*, Sztab Generalny Wojska Polskiego Zarząd Planowania Użycia Sił Zbrojnych i Szkolenia – P3/P7, Warszawa 2018, s. 13.

koncepcji wspólnej obrony, współpracy koalicyjnej i międzynarodowej, rozwijania zdolności do działania poza granicami kraju, zwiększania potencjału obronnego i współdziałania z pozamilitarnymi strukturami obronnymi państwa. Organizatorem szkolenia jest Szef Sztabu Generalnego Wojska Polskiego i jednocześnie kandydat na Naczelnego Dowódcę Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej⁵⁵.

Częstotliwość przedsięwzięć szkoleniowych na tym szczeblu to:

1. nie rzadziej niż raz na 6 lat udział w Krajowym Ćwiczeniu Systemu Obronnego,
2. nie rzadziej niż raz na 6 lat udział w regionalnym ćwiczeniu obronnym,
3. co 4–6 lat gra wojenna lub ćwiczenie dowódczo-sztabowe, organizowane przez Szefa Sztabu Generalnego Wojska Polskiego jako kontynuacja Krajowego Ćwiczenia Systemu Obronnego,
4. udział w ćwiczeniach zarządzania kryzysowego⁵⁶.

Na poziomie strategiczno-operacyjnym treścią szkolenia będzie rozwiązywanie problemów z zakresu przygotowania i prowadzenia operacji w układzie narodowym i międzynarodowym. Organizatorami tego szkolenia są: Dowódca Operacyjnej Rodzajów Sił Zbrojnych (DORSZ), Dowódca Generalny Rodzajów Sił Zbrojnych (DGRSZ) oraz Szef Inspektoratu Wsparcia Sił Zbrojnych (IWSpSZ)⁵⁷.

Częstotliwość przedsięwzięć Dowództwa Operacyjnego Rodzajów Sił Zbrojnych to:

1. raz na 3 lata ćwiczenie z serii ANAKONDA,
2. raz na 3 lata ćwiczenie dowódczo-sztabowe, które można łączyć z ANAKONDĄ, ale z podziałem na część narodową (jako ćwiczenie dowódczo-sztabowe) i w układzie międzynarodowym (jako ćwiczenie z wojskami),
3. co roku ćwiczenia taktyczno-specjalne z serii RENEGADE, KAPER, ELEKTRON,
4. nie rzadziej niż raz w roku trening sztabowy⁵⁸.

Częstotliwość przedsięwzięć Dowództwa Generalnego Rodzajów Sił Zbrojnych to:

1. ćwiczenie z serii DRAGON raz na 3 lata jako ćwiczenie z wojskami lub ćwiczenie dowódczo-sztabowe zgodnie z decyzją Dowódcy Generalnego Rodzajów Sił Zbrojnych, jako forma przygotowania do realizacji głównego zadania szkoleniowego w perspektywie rocznej lub wieloletniej,
2. nie rzadziej niż raz w roku trening sztabowy⁵⁹.

Częstotliwość przedsięwzięć Inspektoratu Wsparcia Sił Zbrojnych to:

1. przemiennie jedno w roku ćwiczenie z wojskami lub ćwiczenie dowódczo-sztabowe,
2. nie mniej niż jeden w roku trening sztabowy⁶⁰.

⁵⁵ Prezydent RP wskazał kandydata na Naczelnego Dowódcę Sił Zbrojnych, Biuro Bezpieczeństwa Narodowego, 5.05.2017, <https://www.bbn.gov.pl/pl/wydarzenia/7896,Prezydent-RP-wskazal-kandydata-na-Naczelnego-Dowodce-Sil-Zbrojnych.html> [dostęp: 9.05.2020]; *Program ćwiczeń Sił Zbrojnych RP...*, op. cit., s. 13.

⁵⁶ *Program ćwiczeń Sił Zbrojnych RP...*, op. cit., s. 15.

⁵⁷ *Ibidem*, s. 14.

⁵⁸ *Ibidem*, s. 16.

⁵⁹ *Ibidem*, s. 16.

⁶⁰ *Ibidem*, s. 17.

Natomiast treścią szkolenia na poziomie taktycznym jest rozwiązywanie problemów z zakresu przygotowania związków taktycznych, oddziałów i pododdziałów do prowadzenia działań zgodnie z przeznaczeniem zarówno w układzie narodowym, jak i międzynarodowym. Tutaj organizatorami szkolenia są⁶¹:

- Dowódca Wojsk Obrony Terytorialnej (DWOT);
- Komendant Główny Żandarmerii Wojskowej (KGŻW);
- Dowódca Garnizonu Warszawa (DGW);
- Dyrektor Narodowego Centrum Bezpieczeństwa Cyberprzestrzeni (NCBC). Tu trzeba jednak zaznaczyć, iż wyżej wymienione osoby funkcyjne są także dowódcami rodzajów sił zbrojnych⁶²;
- dowódcy centrów operacji – dowództw komponentów podległych Dowództwu Operacyjnemu Rodzajów Sił Zbrojnych, tj. Dowódca Centrum Operacji Lądowych – Dowódca Komponentu Lądowego (COL-DKLąd), Dowódca Centrum Operacji Powietrznych – Dowódca Komponentu Powietrznego (COP-DKP), Dowódca Centrum Operacji Morskich – Dowódca Komponentu Morskiego (COM-DKM) oraz Dowódca Komponentu Wojsk Specjalnych (DKWS) podległy Dowódcy Generalnemu Rodzajów Sił Zbrojnych. Zgodnie niektórymi regulacjami wskazane struktury są ujmowane jako jednostki organizacyjne poziomu operacyjnego (JOPO)⁶³;
- dowódcy związków taktycznych, tj. dowódcy dywizji, flotylii, skrzydeł lotnictwa, wojewódzkich sztabów wojskowych, samodzielnych oddziałów, tzn. brygad podległych Dowódcy Generalnemu Rodzajów Sił Zbrojnych, brygad podległych Dowódcy Garnizonu Warszawa, brygad logistycznych, regionalnych baz logistycznych⁶⁴;
- dowódcy oddziałów, tj. brygad wchodzących w skład dywizji, pułków, baz lotnictwa, jednostek Wojsk Specjalnych, oddziałów Żandarmerii Wojskowej, oddziałów specjalnych Żandarmerii Wojskowej, centrów szkolenia, ośrodków szkolenia poligonowego, jednostek rozpoznawczych, jednostek i ośrodków dowodzenia i naprowadzania, dywizjonów lotniczych, samodzielnych batalionów, samodzielnych dywizjonów, wojskowych komend uzupełnień, wojskowych oddziałów gospodarczych (równorzędnych) oraz innych jednostek wojskowymi, które nie są związkami taktycznymi⁶⁵;
- dowódcy pododdziałów szczebla batalionu lub dywizjonu wchodzącego w skład brygady bądź pułku, grupy i eskadry w bazach lotnictwa, grupy i zespołu okrętów, zespołu, w tym zespołu bojowego Wojsk Specjalnych, batalionu Żandarmerii Wojskowej, wydziału Żandarmerii Wojskowej, modułu szkoleniowego,

⁶¹ *Ibidem*, s. 14.

⁶² *Jednolite procedury działalności bieżącej w Siłach Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej*, Ministerstwo Obrony Narodowej, Warszawa 2015 [w:] *Decyzja nr 124/Org./DG RSZ Ministra Obrony Narodowej z dnia 24 marca 2015 r. w sprawie wprowadzenia do użytku „Jednolitych procedur działalności bieżącej w Siłach Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej”*, s. 3.

⁶³ *Decyzja nr 218/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 6 czerwca 2014 r. w sprawie planowania i rozliczania działalności w resorcie obrony narodowej*, Dz.U. MON, Departament Strategii i Polityki Obronnej, Warszawa, 9 czerwca 2014 r., poz. 179, s. 2.

⁶⁴ *Ibidem*.

⁶⁵ *Ibidem*.

innego wyodrębnionego elementu organizacyjnego, który nie jest jednostką wojskową oraz nie jest oddziałem lub związkiem taktycznym⁶⁶.

Częstotliwość przedsięwzięć Dowództwa Wojsk Obrony Terytorialnej to:

1. przemiennie jedno w roku ćwiczenie z wojskami lub ćwiczenie dowódczo-sztabowe,
2. nie mniej niż jeden w roku trening sztabowy⁶⁷.

Częstotliwość przedsięwzięć Komendy Głównej Żandarmerii Wojskowej to:

1. jedno na dwa lata ćwiczenie dowódczo-sztabowe, sprawdzające stopień przygotowania organów dowodzenia poziomu taktycznego Żandarmerii Wojskowej z planowania i organizowania działań,
2. nie mniej niż jeden w roku trening sztabowy⁶⁸.

Częstotliwość przedsięwzięć Dowództwa Garnizonu Warszawa to:

1. przemiennie jedno w roku ćwiczenie z wojskami lub ćwiczenie dowódczo-sztabowe, sprawdzające umiejętności dowódców i dowództw w działaniu zespołowym i rozwiązywaniu problemów taktycznych związanych z rozwinięciem i zabezpieczeniem stanowisk kierowania i dowodzenia,
2. nie mniej niż jeden w roku trening sztabowy⁶⁹.

Częstotliwość przedsięwzięć Narodowego Centrum Bezpieczeństwa Cyberprzestrzeni to:

1. uczestnictwo w kluczowych przedsięwzięciach szkoleniowych Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej w celu podnoszenia świadomości dowództw i wojsk w kontekście zagrożeń w cyberprzestrzeni i ich wpływu na prowadzenie operacji,
2. jedno na dwa lata ćwiczenie dowódczo-sztabowe, sprawdzające przygotowanie podległych jednostek do realizacji zadań zgodnie z przeznaczeniem,
3. nie mniej niż jeden w roku trening sztabowy⁷⁰.

Częstotliwość przedsięwzięć centrów operacji – dowództw komponentów to:

1. jedno na trzy lata ćwiczenie dowódczo-sztabowe realizowane przez dowódców komponentów ze związkami taktycznymi, zgodnie z ustaleniami dowódców komponentów w porozumieniu z Dowódcą Generalnym Rodzajów Sił Zbrojnych,
2. nie mniej niż jeden w roku trening sztabowy⁷¹.

Częstotliwość przedsięwzięć wojewódzkich sztabów wojskowych to:

1. jedno w roku ćwiczenie dowódczo-sztabowe sprawdzające przygotowanie podległych wojskowych komend uzupełnień do wykonywania zadań zgodnie z przeznaczeniem,
2. nie mniej niż jeden w roku trening sztabowy⁷².

⁶⁶ *Ibidem*.

⁶⁷ *Program ćwiczeń Sił Zbrojnych RP...*, op. cit., s. 17.

⁶⁸ *Ibidem*, s. 18.

⁶⁹ *Ibidem*.

⁷⁰ *Ibidem*, s. 19–20.

⁷¹ *Ibidem*, s. 20.

⁷² *Ibidem*, s. 18.

Częstotliwość przedsięwzięć związków taktycznych i oddziałów (równorzędnych), prócz samodzielnych batalionów, to:

1. według decyzji bezpośrednich przełożonych ćwiczenie z wojskami i ćwiczenia dowódczo-sztabowe jako forma przygotowania do realizacji głównego zadania szkoleniowego w perspektywie rocznej lub wieloletniej; niemniej jednak do tychczas było to co najmniej jedno w roku ćwiczenie z wojskami i ćwiczenie dowódczo-sztabowe,
2. nie mniej niż jeden w roku trening sztabowy⁷³.

Częstotliwość przedsięwzięć batalionów (równorzędnych) to:

1. ćwiczenie taktyczne kompanii (równorzędnej), w tym ze strzelaniem amunicją bojową, a w batalionach rodzajów wojsk ćwiczenie taktyczno-specjalne kompanii, których realizacja wynika z trzyletniego cyklu szkolenia i realizacji zadań w batalionie, zawartych w *programach szkolenia*, bądź udział w ćwiczeniu wyższego szczebla dowodzenia,
2. nie mniej niż jeden w roku trening sztabowy⁷⁴.

Wydaje się, że na taktycznym poziomie dowodzenia usytuowano także Dyrektora Departamentu Wojskowej Służby Zdrowia, którego odpowiedzialność szkoleniowa polega na doskonaleniu umiejętności obsad podległych jednostek wojskowej służby zdrowia do realizacji zadań w ramach obowiązującego systemu dowodzenia w trakcie corocznych treningów sztabowych. Jednocześnie wprowadzono regułę, że pozostałe jednostki wojskowej służby zdrowia realizują nie mniej niż jeden trening sztabowy w każdym roku⁷⁵.

Głównymi i długoterminowymi dokumentami regulującymi wskazane szkolenie są *programy ćwiczeń*. Założenia w zakresie programowania ćwiczeń w Siłach Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej, określają, że program ćwiczeń do oddziałów o składzie kompanijnym, wojskowych oddziałów gospodarczych (równorzędnych), wojskowych komend uzupełnień i batalionów (równorzędnych) opracowuje się co dwa lata (w roku parzystym) na kolejne sześć. W roku nieparzystym poprzedzającym opracowanie kolejnego programu jest on z kolei stosownie do potrzeb aktualizowany⁷⁶. Natomiast programy ćwiczeń oddziałów o składzie kompanijnym (równorzędnych) i batalionów (równorzędnych) opracowuje się w cyklu rocznym na trzy lata. Są one pochodną programów ćwiczeń przełożonych, a ponadto uwzględniają zasady stanowiące o 36-miesięcznym cyklu szkolenia i realizacji zadań w batalionie (równorzędnym)⁷⁷.

W procesie programowania ćwiczeń za podstawę przyjęto, że za wyszkolenie instytucji, jednostki wojskowej, pododdziału odpowiada dowódca, który realizuje swoje zadania zgodnie z zasadą DOWODZISZ – SZKOLISZ – ODPOWIADASZ.

⁷³ *Ibidem*, s. 20.

⁷⁴ *Organizacja szkolenia dowództw w Siłach Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej DD-7.1(B) v26.06* [projekt], Ministerstwo Obrony Narodowej Sztab Generalny Wojska Polskiego, Warszawa 2014, s. 29.

⁷⁵ *Program ćwiczeń Sił Zbrojnych RP...*, op. cit., s. 19.

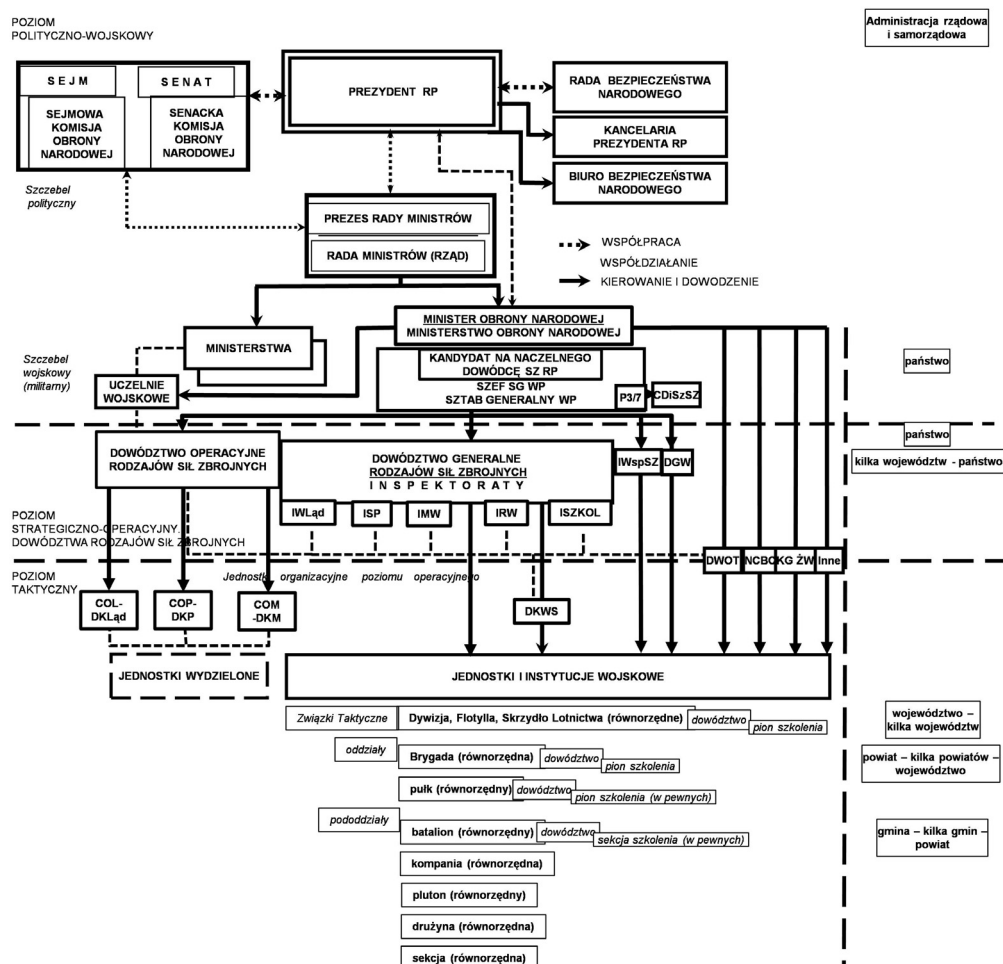
⁷⁶ *Ibidem*, s. 12.

⁷⁷ *Organizacja szkolenia dowództw w Siłach Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej DD-7.1(B) v26.06*, op. cit., s. 19, 21, 29; *Program szkolenia pododdziałów zawodowych...*, op. cit.

Jednakże zastosowana została również nowa zasada: SZKOLISZ SIĘ TAK, JAK BĘDZIESZ WALCZYŁ (ang. *train as you will fight*), która nakazuje dowódcom prowadzenie ćwiczeń z instytucjami, jednostkami wojskowymi, pododdziałami wydziałowymi, przydzielanymi do działania, operacji⁷⁸.

Tak ujętą strukturę kierowania i dowodzenia Siłami Zbrojnymi Rzeczypospolitej Polskiej wraz autorskim odniesieniem do organów administracji rządowej i samorządowej zawiera rys. 3.

Rysunek 3. Struktura kierowania i dowodzenia Siłami Zbrojnymi Rzeczypospolitej Polskiej w odniesieniu do organów administracji rządowej i samorządowej

Źródło: opracowanie własne na podstawie System dowodzenia Siłami Zbrojnymi Rzeczypospolitej Polskiej – DD-6.1(B), Ministerstwo Obrony Narodowej – Sztab Generalny Wojska Polskiego, Warszawa 2014, s. 20.

⁷⁸ Program ćwiczeń Sił Zbrojnych RP..., op. cit., s. 21.

Podsumowanie

Prócz pewnego układu struktur organizacyjnych rys. 3 ukazuje także możliwości wspólnego szkolenia z zakresu obronności i bezpieczeństwa państwa. Stąd też wpływa w stosunku do decydentów zachęta do łączenia wysiłków, przedsięwzięć, zdarzeń szkoleniowych. Idąc od szczebli niskich, w szczegółach mogą to być:

- ćwiczenia gminne, miejskie bądź powiatowe, połączone z ćwiczeniami taktycznymi z wojskami lub taktyczno-specjalnymi funkcjonującego na tym terenie batalionu – batalionów (równorzędnych) Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej;
- ćwiczenia powiatowe, wojewódzkie, kompleksowe wojewódzkie oraz samorządowe wojewódzkie, połączone z ćwiczeniami dowódczo-sztabowymi, taktycznymi z wojskami lub taktyczno-specjalnymi funkcjonującego na tym terenie oddziału – oddziałów Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej;
- ćwiczenia wojewódzkie, kompleksowe wojewódzkie oraz samorządowe wojewódzkie, połączone z ćwiczeniami dowódczo-sztabowymi i ćwiczeniami z wojskami funkcjonującego na tym terenie związku taktycznego – związków taktycznych Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej;
- ćwiczenia działowe, kompleksowe i centralne, połączone z ćwiczeniami dowódczo-sztabowymi i ćwiczeniami z wojskami centrów operacji – dowództw komponentów, dowództw rodzajów sił zbrojnych i Sztabu Generalnego Wojska Polskiego.

Postulat takiego podejścia generuje nie tylko synergii wysiłków, ale przede wszystkim pozwala wzajemnie się poznać, zredukować koszty, udoskonalić w działaniu na rzecz dobra wspólnego oraz bardzo urealnić całość przedsięwzięcia. Wydaje się, że sytuacja związana z rozwojem pandemii COVID-19 w Polsce potwierdza ten postulat w całej rozciągłości.

Bibliografia

- Decyzja nr 218/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 6 czerwca 2014 r. w sprawie planowania i rozliczania działalności w resorcie obrony narodowej, Dz.U. MON, Departament Strategii i Polityki Obronnej, Warszawa, 9 czerwca 2014 r., poz. 179.
- Doktryna szkolenia Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej DD/7(A)*, Ministerstwo Obrony Narodowej – Sztab Generalny Wojska Polskiego, Warszawa 2010.
- Instrukcja o działalności szkoleniowo-metodycznej*, Ministerstwo Obrony Narodowej – Sztab Generalny Wojska Polskiego, Warszawa 2009.
- Instrukcja o przygotowaniu i prowadzeniu ćwiczeń z dowództwami, sztabami i wojskami w Siłach Zbrojnych RP (DD/7.1.1)*, Ministerstwo Obrony Narodowej, Warszawa 2004.
- Instrukcja o przygotowaniu i prowadzeniu ćwiczeń z dowództwami, sztabami i wojskami w Siłach Zbrojnych RP DD/7.1.1(A)*, Ministerstwo Obrony Narodowej – Sztab Generalny Wojska Polskiego, Warszawa 2010.
- Jednolite procedury działalności bieżącej w Siłach Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej*, Ministerstwo Obrony Narodowej, Warszawa 2015 [w:] Decyzja nr 124/Org./DG RSZ Ministra Obrony Narodowej z dnia 24 marca 2015 r. w sprawie wprowadzenia do użytku „Jednolitych procedur działalności bieżącej w Siłach Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej”.

- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., Dz.U. z dnia 16 lipca 1997 r. Nr 78, poz. 483.
- Organizacja szkolenia dowództw i sztabów DD/7.1(A)*, Ministerstwo Obrony Narodowej – Sztab Generalny Wojska Polskiego, Warszawa 2010.
- Organizacja szkolenia dowództw w Siłach Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej DD-7.1(B) v26.06* [projekt], Ministerstwo Obrony Narodowej – Sztab Generalny Wojska Polskiego, Warszawa 2014.
- Prezydent RP wskazał kandydata na Naczelnego Dowódcę Sił Zbrojnych*, Biuro Bezpieczeństwa Narodowego, 5.05.2017 <https://www.bbn.gov.pl/pl/wydarzenia/7896,Prezydent-RP-wskazal-kandydata-na-Naczelnego-Dowodce-Sil-Zbrojnych.html> [dostęp: 9.05.2020].
- Program ćwiczeń Sił Zbrojnych RP na lata 2019–2024*, Sztab Generalny Wojska Polskiego Zarząd Planowania Użycia Sił Zbrojnych i Szkolenia – P3/P7, Warszawa 2018.
- Program szkolenia pododdziałów zawodowych wojsk pancernych, zmechanizowanych i zmotoryzowanych*, Dowództwo Generalne Rodzajów Sił Zbrojnych, Warszawa 2016.
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 8 października 2015 r. w sprawie szkolenia obronnego, Dz.U. poz. 1829, Warszawa, dnia 6 listopada 2015 r.
- System dowodzenia Siłami Zbrojnymi Rzeczypospolitej Polskiej – DD-6.1(B)*, Ministerstwo Obrony Narodowej Sztab – Generalny Wojska Polskiego, Warszawa 2014.
- Ustawa z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej, Dz.U. 2019 poz. 1541.
- Wołęjszo J., *Metodyka przygotowania i prowadzenia ćwiczeń z dowództwami*, Akademia Obrony Narodowej, Warszawa 2005.

Formy szkolenia obronnego a ćwiczenia Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej

Streszczenie

Artykuł jest próbą przedstawienia możliwych powiązań między szkoleniem obronnym prowadzonym w administracji rządowej i samorządowej Rzeczypospolitej Polskiej, a szkoleniem Sił Zbrojnych RP. W oparciu o podstawy prawne przedstawiono formy i zasady planowania szkolenia obronnego, a następnie typologię i zasady programowania głównych form szkolenia Sił Zbrojnych, tj. ćwiczeń wojskowych. W podsumowaniu wykazano szanse łączenia form szkolenia obronnego z ćwiczeniami wojskowymi.

Słowa kluczowe: szkolenie obronne, formy i planowanie szkolenia obronnego, typologia ćwiczeń wojskowych, programowanie ćwiczeń w Siłach Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej

Forms of defence training and exercises of the Polish Armed Forces

Abstract

The paper makes an attempt to establish the possible links between defence training schemes launched by Poland's state authorities, as well as the local and regional authorities, and the training of the Polish Armed Forces. Based on legal foundations, it outlines the forms and planning principles of defence training schemes, followed by an

insight into the typology and principles of programming the main forms of training of the Polish Armed Forces, i.e. military exercises. The summary of the paper points to the prospects of combining various forms of defence training schemes with the military exercises that are offered.

Key words: defence training, forms and planning of defence training, typology of military exercises, programming exercises of the Polish Armed Forces

Formen der verteidigungsbezogenen Ausbildung und Übungen der Streitkräfte der Republik Polen

Zusammenfassung

Der Artikel ist ein Versuch die Zusammenhänge zwischen der in der Regierungs- und lokalen Verwaltung der Republik Polen geführten verteidigungsbezogenen Ausbildung und der Ausbildung der Streitkräfte der Republik Polen darzustellen. Auf Basis der rechtlichen Grundlagen wurden die Formen und Grundsätze für die Planung der verteidigungsbezogenen Ausbildung, und dann die Typologie und Programmplanungsgrundsätze für die wichtigsten Ausbildungsformen der Streitkräfte, d.h. militärischen Übungen dargestellt. In der Zusammenfassung zeigte man die Chancen für die Verbindung der Form der verteidigungsbezogenen Ausbildung mit den militärischen Übungen.

Schlüsselwörter: verteidigungsbezogene Ausbildung, Formen und Planung der verteidigungsbezogenen Ausbildung, Typologie der militärischen Übungen, Programmplanung der Übungen in den Streitkräften der Republik Polen

Формы начальной военной подготовки и учения Вооруженных сил Польши

Резюме

В статье рассмотрена связь между начальной военной подготовкой, проводимой польской государственной администрацией, местным самоуправлением и боевой подготовкой, проводимой Вооруженными силами Польши. На основе существующих правовых актов в изыскании представлены формы и принципы планирования военной подготовки, типология и принципы программирования основных форм военных учений Вооруженных сил Польши. В итогах статьи показаны возможности совмещения форм начальной военной подготовки с военными учениями.

Ключевые слова: начальная военная подготовка, формы и планирование начальной военной подготовки, типология военных учений, программирование учений в Вооруженных силах Польши

